

چگونه پرندگان
را به باغچه‌ها جذب نمائیم

معاونت خدمات شهری
سازمان پارکها و فضای سبز شهر تهران

سرشناسه: ماس، استیون، ۱۹۶۰ م. Moss, Stephen
 عنوان و نام پدیدآور: چگونه پرندگان را به باغچه‌ها جذب نماییم/ استیون ماس و دیوید کاتریج؛ مترجم سازمان پارکها و فضای سبز شهر تهران؛ ویراستار علمی: اسمعیل کهرم.
 مشخصات نشر: تهران: سازمان پارکها و فضای سبز شهر تهران، ۱۳۹۰.
 مشخصات ظاهری: ا.ج. (بدون شماره‌گذاری): مصور (رنگی): ۲۹×۲۲ س م.
 قیمت: ۱۶۰۰۰ ریال
 شابک: ۹۷۸-۹۶۴-۷۳۰۷-۳۳-۸
 وضعیت فهرست‌نویسی: فیبا
 یادداشت: عنوان اصلی: How to Attracting birds to your garden, 2000
 موضوع: باغبانی برای جذب پرندگان
 موضوع: جذب پرندگان
 موضوع: حیواناتهای باغچه
 شناسه افزوده: کاتریج، دیوید
 شناسه افزوده: Cottridge, David
 شناسه افزوده: کهرم، اسماعیل، ۱۳۲۵، ویراستار
 شناسه افزوده: سازمان پارکها و فضای سبز شهر تهران
 رده بندی کنگره: ۱۳۹۰ چ ۸ QL ۶۷۶/۵/م۲
 رده بندی دیویی: ۵۹۸
 شماره کتابشناسی ملی: ۲۴۶۹۱۵۰

معاونت خدمات شهری
 سازمان پارکها و فضای سبز شهر تهران

نام کتاب: چگونه پرندگان را به باغچه‌ها جذب نماییم
 مؤلف: استیون ماس و دیوید کاتریج
 مترجم و ناشر: سازمان پارکها و فضای سبز شهر تهران
 ویراستار علمی: دکتر اسماعیل کهرم
 حروفچینی و صفحه‌آرایی: تجارت گرافیک
 چاپ و صحافی: مؤسسه نشر شهر
 نوبت چاپ: اول - سال ۱۳۹۱ هجری شمسی
 تیراژ چاپ: ۳۰۰۰ جلد
 قیمت: ۱۶۰۰۰ ریال
 شابک: ۹۷۸-۹۶۴-۷۳۰۷-۳۳-۸
 ISBN: 978-964-7307-33-8

کلیه حقوق این اثر متعلق به ناشر بوده و هر گونه برداشت از کتاب با اجازه کتبی ناشر میسر است.

مقدمه

طراحی و احداث باغچه پرندگان

تغذیه پرندگان باغچه

آب در باغچه پرندگان

آشیانه سازی

آفات، صیادان و دیگر خطرات

راهنمای پرندگان باغی

حواصیل خاکستری

لک لک سفید

اردک کله سبز

قرقی

طوطی طوق صورتی

کوکو معمولی

جغد انبار

جغد کوچک

۸۰

۸۱

۸۲

۸۳

جغد جنگلی

بادخورک معمولی

ماهی خورک

هدهد

دارکوب راه راه

دارکوب سبز

دارکوب خالدار بزرگ

دارکوب کوچک

پرستو

چلچله دمگاه سفید

دم جنبانک زرد

۸۴

۸۵

۸۶

۸۷

۸۸

۸۹

۹۰

۹۱

۹۲

۹۳

۹۴

سارگپه معمولی

دلیجه

قرقاول

چنگر نوک سرخ

کاکایی سر سیاه

کاکایی نوک سبز

کبوتر چاهی

فاخته

کبوتر جنگلی

یا کریم

قمری معمولی

۹۹

۱۰۰

۱۰۱

۱۰۲

۱۰۳

۱۰۴

۱۰۵

۱۰۶

۱۰۷

۱۰۸

۱۰۹

۱۳۹	پری شاهرخ
۱۴۰	جی جاق
۱۴۱	زاغی
۱۴۲	کلاغ گردن بور
۱۴۳	کلاغ سیاه
۱۴۴	کلاغ ابلق
۱۴۵	سار
۱۴۶	گنجشک خانگی
۱۴۷	گنجشک درختی
۱۴۸	سهره جنگلی
۱۴۹	سهره دمگاه سفید

۱۵۰	سهره دمگاه زرد
۱۵۱	سهره سبز
۱۵۲	سهره طلایی
۱۵۳	سهره زرد
۱۵۴	سهره سینه سرخ
۱۵۵	سهره سر قرمز
۱۵۶	سهره سر سیاه
۱۵۷	سهره نوک بزرگ
۱۵۸	زرد پره لیمویی
۱۵۹	زرد پره مرداب

۱۱۰	دم جنبانک خاکستری
۱۱۱	دم جنبانک سفید و سیاه
۱۱۲	بال لاکه
۱۱۳	الیکایی
۱۱۴	صعوه جنگلی
۱۱۵	سینه سرخ
۱۱۶	بلبل
۱۱۷	دم سرخ سیاه

۱۱۸	توکای سیاه
۱۱۹	توکای پشت بلوطی
۱۲۰	توکای باغی
۱۲۱	توکای بال سرخ
۱۲۲	توکای بزرگ
۱۲۳	سسک گلو سفید
۱۲۴	سسک باغی
۱۲۵	سسک سر سیاه
۱۲۶	سسک چیف چاف
۱۲۷	سسک بیدی
۱۲۸	تاج طلایی
۱۲۹	تاج آتشین
۱۳۰	مگس گیر خالدار
۱۳۱	چرخ ریسک دم دراز
۱۳۲	چرخ ریسک مرداب
۱۳۳	چرخ ریسک بیدی
۱۳۴	چرخ ریسک پس سر سفید
۱۳۵	چرخ ریسک سرآبی
۱۳۶	چرخ ریسک بزرگ
۱۳۷	کمرکلی جنگلی
۱۳۸	دارخزک

بسمه تعالی

پرندگان به خاطر جذابیت‌های کم نظیری مانند قدرت پرواز، دل نشینی آواز، توانائی در سازگاری، رام شدن و هم‌نشینی با انسان، و زیبایی پر و بال، از دیر باز مورد توجه و تحسین انسانها قرار داشته‌اند.

بدیهی است جذابیت پرندگان تنها منحصر به این خصلت‌ها نبوده بلکه به سبب برخورداری از خصوصیات دیگری همانند ویژگیهای زیستی، ارزش‌های اکولوژیکی، جایگاه آنها در زنجیره غذایی و قابلیت آنها در کنترل آفات و حشرات، پیوسته مورد عنایت قرار داشته‌اند.

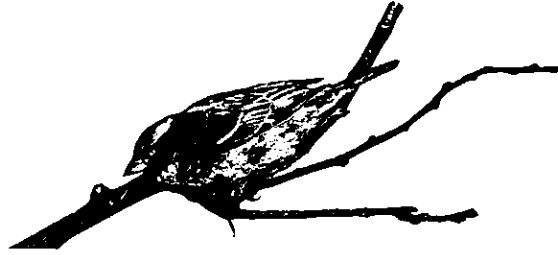
متأسفانه امروزه روند گسترش مناطق شهری، بویژه شهرهای بزرگ سبب گردیده که از یک سو منابع غذایی مورد نیاز این موجودات محدود و از سوی دیگر به سبب توسعه ساخت و سازها، گسترش آلودگیها، افزایش سر و صدا و وجود مجموعه عوامل تنش‌زای شهری، بسیاری از زیستگاههای آنها در معرض تهدید، تخریب و یا نابودی قرار گیرد. نتیجه محتوم این وضعیت آنست که هر چه بیشتر از تعداد و تنوع این موجودات در شهرها کاسته شود بطوری که حتی در عرصه‌های فضای سبز شهری و باغ‌ها و بوستانهای داخل و حاشیه شهرها نیز این محدودیت به چشم می‌خورد تا آنجا که چگونگی ایجاد فضاهای مناسبی جهت جلب و جذب پرندگان و ایجاد محیط مناسبی برای استقرار و زاد و ولد آنها پیوسته یکی از دل‌مشغولی‌های طراحان و مجریان پروژه‌های پارک‌ها و فضاهای سبز بوده است.

بدون تردید نیل به این هدف صرف نظر از جنبه‌های اجرایی و فنی، مستلزم جلب همکاری شهروندان و ارتقاء سطح گرایش و تمایل آنها به این موضوع می‌باشد و طبعاً موفقیت در این امر نیز در گرو توسعه شناخت و افزایش دانش و آگاهی شهروندان درباره نحوه جلب پرندگان به این فضاها و آموختن راهکارهای علمی درباره آن است. با این هدف، کتاب حاضر تدوین و تکثیر گردیده تا در اختیار علاقمندان و دوستداران پرندگان قرار گیرد. امید است که به موازات گسترش فضای سبز گام‌های استواری در راه حفظ و توسعه تنوع زیستی و ارتقاء کارایی و زیبایی فضای سبز برداشته شود تا از این طریق رضایت خاطر شهروندان تأمین گردد.

علی محمد مختاری

مدیر عامل سازمان پارکها و فضای سبز

شهر تهران

چرا باید پرندگان را به باغچه هایتان جذب کنید؟

پرندگان همیشه به باغچه هائی که در آن امکانات زیستی فراهم باشد، یعنی جایی که بتوانند در آن آشیانی ساخته و جوجه هایشان را آب و غذا دهند، جذب می شوند. شما می توانید با احداث باغچه که بیشترین عامل جذب پرندگان است، به آنها کمک کنید.

درفصل پاییز و زمستان که منابع غذایی طبیعی کمیاب می شود وجود درختانی که بتوانند غذای مورد نیاز پرندگان گرسنه را فراهم آورند بسیار حیاتی است. این توکای سیاه بر روی درخت تیس در حال خوردن غذا است.

بریتانیا یکی از کشورهایی است که مردم آن حامی پرندگان هستند و در حال حاضر موسسه R.S.P.B بیش از یک میلیون عضو دارد. اخیراً تلویزیون بریتانیا شبکه ای را برای آشنا کردن مردم با پرندگان بومی اختصاص داده است و در این کشور تماشای پرندگان به یکی از سرگرمی های محبوب مبدل شده است. هم چنین کیوسک های مطبوعاتی از فروشندگان اصلی مجلات باغبانی محسوب می شوند. این مجلات مملو از دستورات و راهنمایی های لازم جهت بهبود باغچه ها می باشند. کتاب حاضر یک راهنمای عملی است که به شما می آموزد، جلب پرندگان بیشتر فقط از طریق فراهم آوردن موارد ذیل امکان پذیر است:

۱- غذا

۲- آب

۳- پناهگاه (جای امن)

۴- جایی مناسب جهت آشیانه سازی و پرورش جوجه ها

باغچه ها برای پرندگان یک پناهگاه حیاتی و ضروری محسوب می شوند. با ادامه تخریب زیستگاه های طبیعی مانند علفزارها، جنگل ها و پرچین ها، باغچه ها بصورت یکی از مراکز حیاتی و ضروری درآمده اند که پرندگان با تکیه بر آنها بقای خویش را تضمین می نمایند. آب و غذایی که برای پرندگان فراهم می کنیم خصوصاً در آب و هوای سرد زمستانی و گرم و خشک تابستانی بسیار با اهمیت می باشد اما باغچه را فقط برای پرندگان درست نمی کنیم. تماشای پرندگان در

باغ‌های شخصی لذت‌بخش بوده و به آموختن هر چه بیشتر عادات روزمره آنان کمک می‌نماید.

چطور پرندگان را به باغچه جذب می‌کنید؟

همانقدر که جذب پرندگان به باغچه‌ها ضرورت دارد، چگونگی انجام آن نیز مهم است. به هر ترتیب باغچه چه کوچک باشد و چه بزرگ، در مرکز شهر باشد و یا در حومه شهر، پاره‌ای از قوانین اساسی در آن جاری است. تنوع پرندگان ممکن است از مکانی به مکان دیگر و یا از باغی به باغ دیگر متفاوت باشد ولیکن نیازهای آنها یکسان است. در میان عوامل جذب پرندگان چهار عامل به عنوان مهمترین عوامل در ذیل ارائه شده‌اند:

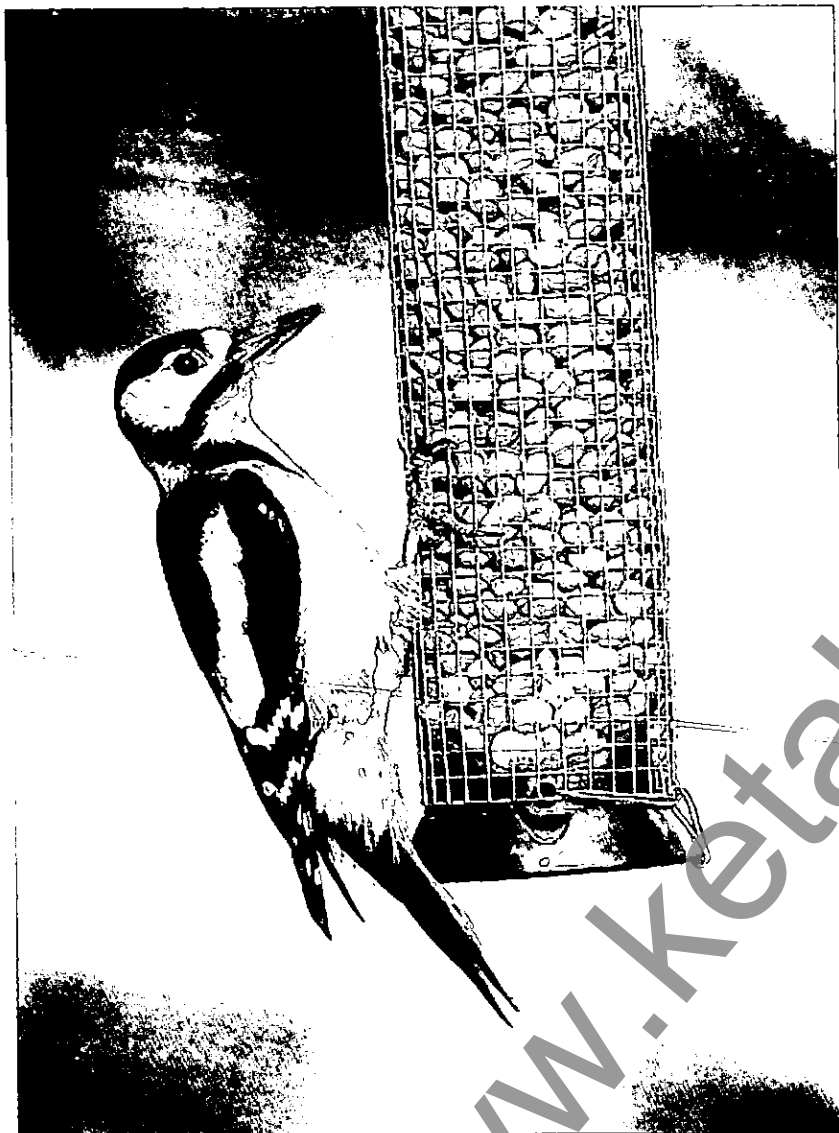
- غذا: برای تولید انرژی مورد نیاز به ویژه در آب و هوای سخت زمستان.
- آب: جهت آشامیدن و شستشو.
- پناهگاه: مکانی است برای استراحت در شب و ساختن آشیان جهت پرورش جوجه‌ها در دوره تولید مثل.
- امنیت (آرامش): محیطی بدون خطر و عاری از سموم، آفات و شکارچیان تا بتوانند به راحتی به فعالیت و جنب و جوش خود ادامه دهند.

چرخ ریسک از جمله پرندگانی است که در جنگل آشیانه می‌سازد. این چرخ ریسک بزرگ بخوبی با آشیانه مصنوعی سازگار شده و مکان امنی برای پرورش جوجه‌هایش به وجود آمده است.

پرندگان بیشترین مقدار انرژی مورد نیاز خود را از منابع غذایی طبیعی نظیر حشراتی که از گیاهان بومی تغذیه می‌کنند، بدست می‌آورند. این سبک گلو سفید در حال خوردن یک عنکبوت می‌باشد.

شما به عنوان یک باغبان مسئولید که تمام احتیاجات مذکور را برای پرندگان فراهم نمایید این گونه فعالیت های کم زحمت و کم هزینه که وقت کمی هم می گیرد در نهایت کار ارزشمندی خواهد بود. فرایند ایجاد باغچه که بتواند مورد علاقه پرندگان باشد، دارای چندین مرحله است:

- طراحی
- کاشت گیاهان: ایجاد مکانی که پرندگان در آن استراحت کرده و آشیانه بسازند. دارای گیاهانی باشد که میوه تولید کنند و نیز دارای آن دسته از گیاهانی باشند که حشرات را به سوی خود جذب می کنند.
- تغذیه: در طول سال می توانید با غذاهای متنوع، طیف وسیعی از گونه های مختلف پرندگان را به باغ فراخوانید.
- فراهم نمودن امنیت: زمانی که مکان های طبیعی برای آشیانه سازی وجود ندارد و یا به ندرت فراهم می شود، می توان از آشیانه های مصنوعی، سودجست.

چگونه از این کتاب استفاده کنیم
این کتاب شامل دو بخش مهم می باشد:
بخش اول (شامل فصول ۵-۱): حاوی

غذایی که توسط مردم برای پرندگان وحشی فراهم می گردد نجات بخش آنان است. این دارکوب خالدار بزرگ در حال خوردن بادام زمینی از دان حاوی آویزان می باشد بدین ترتیب امکان دسترسی سایر جانوران نظیر گربه و سنجاب به مواد غذایی وجود ندارد.

اطلاعاتی نظیر چگونگی احداث باغچه ای که بتواند جمعیت بیشتری از پرندگان را جذب نماید و توضیحات و مثالهای گام به گام که شما را قادر می سازد باغچه خود را به سمت نیازهای حیاتی سوق دهید و آن عبارتست از طراحی، کاشت گیاهان مناسب، تغذیه، پارامتر آب در باغچه، آشیانه سازی، آفات، صیادان و دیگر خطراتی که در محیط باغچه وجود آن محتمل است.

بخش دوم (فصل ۶): این بخش شامل راهنمای جامع در مورد پرندگان باغی است با توضیحات و تصاویر مربوط به ۸۰ گونه مختلف. این راهنما شما را در شناسایی پرندگانی که به باغچه می آیند کمک می نماید و نیز اطلاعاتی نظیر تغذیه و رژیم غذایی، نیازهای اکولوژیکی، رفتارهای طبیعی مانند ساختن آشیانه و پرورش جوجه ها را در اختیار شما قرار می دهد.

خلاصه ای از فصل های کتاب

فصل اول/طراحی باغچه: شامل راهنمای گام به گام برای احداث باغچه ای که برای پرندگان خوشایند باشد. همچنین اطلاعاتی در مورد عادات پرندگان، طراحی باغچه پرندگان، بهترین گیاهان برای کاشت، ایجاد باغ طبیعی و وحشی، ثبت مشاهدات و رکوردگیری، شرکت در همه پرسی عمومی در رابطه با پرندگان باغچه و ...

در اوایل پاییز میوه گیاه آفتی یک منبع غذایی آسان و قابل دسترس برای همه پرندگان است.

فصل دوم/ تغذیه پرندگان باغچه: که شامل دوروش مهم برای تهیه غذا می باشد. الف) استفاده از گیاهان جاذب حشرات و مثر. ب) ارائه مغزها و دانه ها برای پرندگان به عنوان غذاهای طبیعی، همچنین توضیح در مورد انواع دان خوری های مصنوعی و غذاهای جدیدی که در فروشگاه ها موجودند و اینکه آیا در فصول بهار و تابستان به پرندگان غذا بدهیم یا خیر.

فصل سوم/ نقش آب در باغچه: علل لزوم فراهم نمودن آب در باغچه پرندگان (آشامیدن و شستشو)، چگونگی ساخت حمام برای پرندگان و یا خرید حمام های پیش ساخته، طراحی و ساخت آبگیرها و برکه ها، کاشت گیاهان مناسب، خطرات مربوط به آبگیرها، اقدامات حفاظتی جهت جلوگیری از غرق شدن کودکان، پوشاندن برکه ها و آبگیرها و ...

فصل چهارم/ آشیانه سازی: شامل تشریح چرخه جوجه آوری، آواز پرنده و قلمرو آن، ساخت آشیانه مصنوعی، تخمگذاری و تفریخ، تغذیه جوجه ها، جوجه های لانه پا، گیاهان مناسب جهت آشیانه سازی، ساخت و خرید آشیانه، مکان یابی و نگهداری یک آشیانه مصنوعی، همه پرسی عمومی در رابطه با پرندگان جوجه آور.

فصل پنجم/ آفات و

شکارچیان: این فصل به معرفی شکارچیان نظیر گربه های اهلی، سنجابها و پرندگان شکارچی نظیر قرقی، جی جاق و زاغی، و نیز تأثیر آفات و آفت کشها بر پرندگان، و راهکارهایی برای کمک به پرندگان جوان یا جوجه های لانه پا که از لانه ها سقوط می کنند و در نهایت چگونگی دستیابی به اطلاعات واحد تحقیقات R.S.P.B می پردازد.

نمایی از یک باغچه طراحی شده در حومه شهر، با یک برکه (آبگیر)، درختان و درختچه هایی جهت استراحت و آشیانه سازی پرندگان .

ریخت شناسی پرنده (شناخت قسمت های ظاهری پرنده)

به زبان ساده ریخت شناسی پرنده علمی است که ما را در توصیف دقیق و درست صورت ظاهری و خارجی پرنده کمک می نماید. اگر چه ریخت شناسی پرنده به طور عام پر و بال را شامل می شود اما بخش های بدون پر نظیر منقار، ساق و پای پرنده را نیز دربرمی گیرد.

در نظر اول شاید به نظر برسد که دانستن ریخت شناسی پرنده مشکل، بیهوده و مملو از واژه های سخت و پیچیده است و شاید این سؤال را از خودتان پرسید که آیا این نوع تشریحات دقیق، لازم و ضروری اند در صورتی که غالب پرنده شناسان آماتور قادرند که برای توصیف پرنده از واژه های عمومی مانند بخش فوقانی و تحتانی استفاده نمایند. با کمی کندوکاو در این موضوع به سرعت درمی یابیم که اجرای دقیق این دانش ما را به مفاهیم جذابی از جمله تشخیص هویت، رفتار، عادات و تکامل، آشنا می سازد.

متخصصین، بکارگیری ریخت شناسی را یک راه مهم برای شناسایی گونه های خاص می دانند تا بتوان با آن، گونه های مشابه و نزدیک بهم را تشخیص داد. ریخت شناسی همچنین در تشخیص سن و جنس پرنده نیز کاربرد دارد. برای مثال در کاکائو ها که پرریزی می کنند، یک تعویض تدریجی در مجموعه پر ها رخ میدهد. پرنده شناسان خبره با معاینه و بررسی نمونه های مختلف پر می توانند بگویند که آیا پرنده جوان است، اولین زمستان را گذرانده و یا دومین تابستان را پشت سر می گذارد...

در پایان دانستن فهم ریخت شناسی به ما خواهد آموخت اگر چه یک سری از پر ها نسبت به پر های دیگر در خور توجه اند، ولیکن الگوهای بنیادین پر و بال پرندگان یکسان است چرا که گونه های مختلف، چه بزرگ و چه کوچک، با رنگهای روشن یا کدر، همه و همه از یک تاریخ تکاملی بهره می جویند. بنابراین از این پس، با مشاهده یک چرخ ریسک در باغ به دقت به آن نگاه کنید.

